

Н. Л. Шпортюк

кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри менеджменту і права
Дніпровського державного аграрно-економічного університету

ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В АПК

У статті висвітлено проблемні питання щодо вдосконалення інноваційної політики в аграрному секторі економіки та надано практичні рекомендації щодо врегулювання зазначених питань. Визначено головні завдання та основні напрями реалізації державної інноваційної політики в АПК.

Ключові слова: державна політика, інновації, АПК, механізми підтримки, пріоритетні напрями.

Постановка проблеми. Державна інноваційна політика – складовий елемент соціально-економічної політики, що виражає алгоритм дій держави по відношенню до інноваційної діяльності, встановлює цілі, тенденції, форми й методи діяльності державних органів у сфері науки і техніки, а також у реалізації їх досягнень.

У зв'язку із цим основні дії органів державної влади України в процесі регулювання агропромислового комплексу (далі – АПК) повинні бути спрямовані на стабілізацію і розвиток сільськогосподарського виробництва, продовольче забезпечення населення, підтримку економічного, в тому числі цінового, паритету між сільським господарством та іншими галузями економіки, скорочення різниці в рівні доходів працівників сільського господарства і промисловості, всебічну підтримку і захист вітчизняних підприємств АПК. Все перераховане можна реалізувати через поступове посилення інноваційної активності підприємств сільськогосподарської сфери. Нами проведено загальний аналіз стану вітчизняної інноваційної політики в АПК.

Досвід країн із розвиненою ринковою економікою свідчить про те, що під час обґрунтування і здійснення аграрної політики однією з її важливих складових частин повинна бути інноваційна політика, необхідність формування та реалізація якої в сучасних умовах значно посилюється.

На основі сформованої інноваційної політики держави виділяють стратегію інноваційного розвитку АПК, її основні цілі, завдання та механізми підтримки інноваційних програм і проектів. Інноваційна політика повинна бути спрямована на ефективне використання науково-технічно-

го потенціалу, підвищення ролі галузевої науки в підйомі економіки агропромислового виробництва, забезпечення конкурентоспроможності продукції та прогресивних перетворень в АПК.

Державна інноваційна політика в АПК являє собою сукупність конкретних заходів із встановлення пріоритетних інноваційних процесів у галузі, розроблення і здійснення яких впливають на прискорення науково-технічного розвитку агропромислового виробництва. Соціальний зміст інноваційної політики полягає в підвищенні рівня використання науково-технічного потенціалу АПК і поступового формування аграрної економіки інноваційного типу.

Метою статті є висвітлення проблемних питань щодо вдосконалення інноваційної політики в аграрному секторі економіки та надання практичних рекомендацій щодо врегулювання зазначених питань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Комплексне дослідження інноваційного розвитку в аграрному секторі економіки держави є предметом численних публікацій. Серед них можна виділити роботи О.М. Бородіної, П.І. Гайдуцького, О.О. Єранкіна, Т.О. Зінчук, І.Г. Кириленка, М.Ф. Кропивка, Ю.М. Лопатинського, Ю.О. Лупенка, В.Я. Месель Веселяка, П.Т. Саблука, М.М. Федорова та ін.

Виклад основного матеріалу. Державна інноваційна політика в аграрному секторі повинна ґрунтуватися на концепції розвитку агропромислового виробництва на найближчу і більш віддалену перспективу. Її основними напрямками є: активізація науково-технічної діяльності та формування на цій основі ефективного агропромислового виробництва; мате-

ріально-технічне забезпечення галузі; екологізація сільського господарства; вдосконалення економічних і земельних відносин, раціоналізація структури виробництва і управління, а також здійснення соціальної політики, що сприяє створенню гідних умов життєзабезпечення для населення сільських територій.

Поетапна реалізація здійснення зазначених стратегічних напрямів розвитку АПК дозволить не тільки відновити агропромислове виробництво і забезпечити продовольчу незалежність країни, але й поступово сформувати можливості для виходу Україні як експортера сільськогосподарської продукції на світовий ринок. Здійснення інноваційної політики направлено на створення умов для успішного розвитку інноваційної діяльності та забезпечення прискорення науково-технічного прогресу у всіх галузях АПК, що полягає в постійному технічному і організаційно-технологічному оновленні агропромислового виробництва, підвищенні продуктивності праці та його ефективності [1].

Головними завданнями державної інноваційної політики в АПК на найближчі роки залишаються подолання системної кризи, мобілізація можливостей науково-технічного потенціалу галузі для технічного і технологічного переозброєння вітчизняного сільського господарства.

У період проведення аграрних реформ в Україні чисельність працівників, зайнятих в аграрній науці, значно скоротилася, погіршився стан матеріально-технічної бази наукових організацій, скоротилися обсяги фінансування науки, і рівень заробітної плати науковців також не на належному рівні. У цих умовах наукові організації змушені основні зусилля направляти на виживання і максимальне збереження наявного науково-технічного потенціалу. Все це значною мірою пов'язано з недооцінкою ролі інноваційної політики в агропромисловому комплексі та з невеликою кількістю наукових розробок за основними напрямками її реалізації в ринкових умовах.

У зв'язку із цим пріоритетом повинна стати державна підтримка фундаментальних досліджень, а також чітке визначення: які напрями прикладних досліджень необхідно підтримати в сучасних умовах з орієнтацією на обов'язкову реалізацію їхніх результатів у кінцевому товарному продукті [2].

Одним з основних механізмів з'єднання аграрної науки із сільськогосподарським вироб-

ництвом повинні виступити цільові програми. Державна інноваційна політика в АПК повинна формуватися Міністерством агрополітики і затверджуватися Урядом як основна частина програми розвитку агропромислового комплексу країни. На початковому етапі розробляється концепція державної інноваційної політики в АПК, в якій чітко формується ставлення держави до розвитку інноваційних процесів як основи науково-технічного прогресу, вказуються цілі, пріоритети й основні напрями реалізації даної політики. Метою концепції державної інноваційної політики в АПК є визначення основних напрямів організаційно-економічного і техніко-технологічного оновлення агропромислового виробництва на основі досягнень науки, передового досвіду і поступового формування аграрної економіки інноваційного типу.

Пріоритети реалізації інноваційної політики в АПК насамперед пов'язані з діяльністю науки і створенням інновацій, а також з їх освоєнням у виробництві, з організацією і вдосконаленням інноваційної діяльності на різних рівнях управління та формуванням організаційно-економічного механізму інноваційних процесів [3].

Основними напрямками реалізації державної інноваційної політики в АПК є: формування галузевої інноваційної системи в АПК, що функціонує на основі єдиної науково-технічної політики держави; активізація діяльності аграрної науки з проведення фундаментальних і прикладних досліджень; нормативно-правове забезпечення інноваційної діяльності, захист об'єктів інтелектуальної власності і введення їх у господарський оборот; всесвітнє прискорення освоєння у виробництві досягнень науки, техніки і передового досвіду; розвиток інфраструктури інноваційного процесу, системи сертифікації та просування науково-технічних розробок, підготовки і перепідготовки кадрів; розвиток і вдосконалення інформаційно-консультаційної діяльності; державна підтримка сільськогосподарських товаровиробників з метою відновлення їх платоспроможності та можливості здійснення інноваційної діяльності; вдосконалення конкурсної системи експертизи і відбору інноваційних проєктів і програм з метою їх реалізації в агропромисловому виробництві; формування економічного механізму управління і стимулювання інноваційних процесів в АПК на всіх рівнях; реформування власності та розвиток підприємництва в інноваційній сфері; підготовка кадрів високої кваліфікації для суб'єктів інноваційної

діяльності; розвиток міжнародного співробітництва в організації інноваційної діяльності в АПК.

Сукупність комплексної діяльності щодо основних напрямів реалізації інноваційної політики в АПК повинна забезпечити стійкий науково-технічний розвиток агропромислового виробництва [4].

Інноваційна діяльність з реалізації всіх перелічених напрямів здійснюється за дотримання таких основних принципів: визнання на всіх рівнях (від уряду до конкретного товаровиробника) пріоритетності розвитку інноваційних процесів як основи ефективного функціонування; наукової обґрунтованості всіх рішень і практичних дій з реалізації інноваційної політики та розвитку інноваційних процесів в АПК; інтеграції наукової, науково-технічної та освітньої діяльності в ході розвитку інноваційних процесів в АПК; орієнтації на чітку організованість розвитку інноваційних процесів і їх високу результативність у виробництві.

Послідовне дотримання зазначених принципів і комплексність розвитку інноваційних процесів по різноманітних напрямках на основі системи ринкових регуляторів сприятимуть успішній реалізації інноваційної політики в АПК, прискорять вихід вітчизняного сільського господарства з кризового стану, забезпечать стабілізацію і подальший розвиток агропромислового виробництва, досягнення продовольчої незалежності. Комплекс заходів з реалізації інноваційної політики в АПК у значній мірі визначається перетвореннями, що забезпечують розвиток нових прогресивних форм інноваційної діяльності з урахуванням особливостей агропромислового виробництва [2].

Для ефективної реалізації інноваційної політики в АПК важливе соціальне значення має кадрове забезпечення інноваційного процесу.

Сучасному агровиробництву необхідні фахівці і керівники підприємств, які досконало знають особливості інноваційного процесу і можуть успішно здійснювати свою діяльність в умовах прискореного розвитку науково-технічного прогресу. Необхідно поліпшити підготовку фахівців у вищих і середніх навчальних закладах АПК із проблем розвитку інноваційних процесів, що буде сприяти постійному вдосконаленню управління творчим потенціалом й інноваційним процесом на всіх рівнях – від державного до рівня району і конкретного підприємства. Це потребуватиме певного перегляду навчальних програм підготовки та перепідготовки фахівців

з виділенням спеціального розділу щодо розвитку інноваційних процесів в АПК.

Не менш важливим є прояв інтересу безпосередніх творців інновацій до їх прискореного освоєння у виробництві. У зв'язку із цим їх створення має відповідним чином оформлятися, охоронятися та стимулюватися. Велике значення для реалізації інноваційної політики в АПК має діяльність різних інноваційних формувань, для яких характерні принципові відмінності як за структурою, функціями, так і особливостям функціонування. Їхня успішна діяльність буде в значній мірі залежати від своєчасного розроблення основоположних нормативних актів, що регулюють їх організацію та функціонування. Такі законодавчі документи можуть бути прийняті як на державному, так і на регіональному рівні. Зокрема, необхідне прийняття закону про розвиток інноваційних процесів в АПК. На регіональному рівні з огляду на місцеві умови повинні бути розроблені законодавчі акти з розвитку інноваційних процесів в АПК [3].

Успішній реалізації інноваційної політики сприятимуть заходи щодо стимулювання інвесторів, що вкладають кошти у виробництво наукомісткої продукції, тиражування якої дозволить прискорити розвиток інноваційних процесів у сільському господарстві. Це важливо здійснювати як шляхом певної підтримки інвесторів, так і на основі організації тимчасових колективів для реалізації конкретного великого інноваційного проекту.

Ефективні та інші заходи стимулювання даного виду діяльності: прийняття податкових та інших пільг для суб'єктів, які здійснюють впровадження нововведень; вдосконалення амортизаційної політики з метою забезпечення можливості підприємствам і організаціям збільшувати амортизаційні фонди як джерело інвестицій; розвиток лізингу наукоємного унікального обладнання тощо.

Висновки і пропозиції. У сучасних умовах винятково важливі й необхідні зовнішньоекономічна підтримка підприємств (зі створенням умов для ведення спільної інноваційної діяльності) та консолідація зусиль органів державної влади, спрямованих на організацію взаємодії із зарубіжними країнами, при цьому як окремий захід може виступати участь таких організацій у міжнародних конкурсах.

Перераховані методи і заходи, безсумнівно, не вичерпують усього можливого їх різноманіття. У ході розвитку інноваційних процесів в АПК, і особливо внаслідок взаємодії, а також контак-

тів фахівців АПК з колегами з розвинених зарубіжних країн, методи реалізації інноваційної політики в галузі повинні постійно збагачуватися й удосконалюватися.

Список використаної літератури:

1. Білінська В.Ю. Сучасні інноваційні технології в сільському господарстві: основна характеристика та перспективи впровадження. *Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія «Економіка»*. 2015. № 7 (172). С. 74–80.
2. Воронюк Т.А., Банар В.Ф. Сучасний стан та перспективи розвитку сільського господарства в Україні. URL: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=20350>.
3. Жидяк О.Р. Сучасні проблеми інноваційного розвитку в аграрній сфері. *Науковий вісник. Серія: Економічні науки*. Львів, 2011. С. 265–268.
4. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів / авт.-упоряд. Г.О. Андрощук та ін. Київ : Парламентське вид-во, 2009. 623 с.
5. Ермолаєва В.В. Особливості та проблеми інноваційного розвитку в Україні. *Держава та регіони*. 2010. № 6. С. 275–280.

Шпортюк Н. Л. Совершенствование государственной инновационной политики в АПК

В статье освещены проблемные аспекты совершенствования инновационной политики в аграрном секторе экономики и даны практические рекомендации по урегулированию указанных вопросов. Определены главные задачи и основные направления реализации государственной инновационной политики в АПК.

Ключевые слова: государственная политика, инновации, АПК, механизмы поддержки, приоритетные направления.

Shportiuk N. L. Improvement of state innovation policy in agriculture

The article deals with problematic issues concerning improvement of innovation policy in the agrarian sector of the economy and provides practical recommendations for the solution of these issues. The main tasks and main directions of implementation of the state innovation policy in the agroindustrial complex are determined.

Key words: state policy, innovations, agriculture, support mechanisms, priority directions.